

Lezing 5

Laat Uw trouw mij geduriglijk behoeden

Gods beloften en onze houding

De vijfde lezing van het jaarthema zal gaan over ‘Gods beloften en onze houding’, met als ondertitel: “Laat Uw trouw mij gedurig behoeden” (Ps. 40:15).

Dit is de derde lezing over de trouw van God. In deze lezing willen we letten op de rol die Gods beloften in het leven van een christen spelen. De Bijbel staat vol met beloften over het tijdelijke en het eeuwige leven. Wat betekent het dat God trouw is aan Zijn beloften? Hoe kan een christen hier gelovig mee omgaan?

Voor deze lezing hebben we ds. J.C. den Ouden uitgenodigd, hij zal op 14 januari 2021 *Deo Volente* zijn lezing voor ons uitspreken.

Aan de *lector* zijn de volgende vragen gesteld:

1. Wat is de plaats van Gods beloften in het leven van een christen?
2. Welke rol speelt het menselijk vertrouwen in de vervulling van die beloften?
3. Wat moeten we doen als het lijkt dat de vervulling van Gods beloften op zich laat wachten?

Over de beloften van God is veel geschreven. Bekend zijn de werken van Ralph en Ebenezer Erskine. In het voorbereidingsartikel gaat Maaïke in op de manier waarop zij de beloften van God in hun prediking gebruikten om zondaren tot Christus te nodigen.

Op Uw woord heb ik gehoopt

Een verkenning van de rol van de beloften van het Evangelie in het geloofsleven.

De Schotse broers Ralph en Ebenezer Erskine stonden in de 18^e eeuw bekend als gloedvolle predikers die Christus in het middelpunt stelden. Hun preken waren vol van het Evangelie in alle ruimte en rijkdom en deden daarmee een sterke appel op de luisteraars. Hun geschriften verspreidden zich snel over Schotland, het Verenigd Koninkrijk, Nederland en de Verenigde Staten. Wat maakte hen zo uniek? Niet alleen was hun prediking vol van Christus, de verkondiging van het Evangelie was ook gestoeld op de beloften, want, zoals Ebenezer schreef: "Wat is het evangelie anders dan een belofte?" (Beeke, 2009, 293).

Tekst: Maaïke Legemaat

De beloften spelen vaak een gecompliceerde rol in het geloofsleven van iemand die opgroeit in de reformatorische traditie. Wie de Bijbel leest, komt daarin een schatkamer aan beloften tegen – in de psalmen, in de evangeliën, in de apostolische brieven. Maar mag de gemiddelde Bijbellezer deze ook op zichzelf toepassen? Wanneer is er sprake van een gelovig toevlucht nemen tot de beloften, zoals de oudvaders en puriteinen schreven? Hoe moet dat eigenlijk, vertrouwend leven uit de beloften? In dit artikel laat ik zien dat vragen over de beloften al eeuwen oud zijn, en probeer ik te luisteren naar verschillende stemmen uit de reformatorische traditie.

Beloften en ervaring

De worsteling met het geloof in de beloften en de geloofs zekerheid die daaruit voortvloeit speelde ook al in de tijd van de puriteinen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit een door Ralph Erskine nagelaten brief die hij schreef aan "een zekere juffrouw, handelende over de enige en zekerste grond van het geloof." De juffrouw heeft hem om raad gevraagd omdat ze bij zichzelf een knagend gebrek aan zekerheid opmerkt. Ze klaagt over koelheid, geesteloosheid, dodigheid en angst als ze denkt aan de wederkomst van Christus en haar eigen naderende dood. Vooral is ze

bezorgd over het feit dat ze zich niet kan herinneren dat "ooit enige belofte van redding met kracht aan haar gemoed gebracht werd." Ze mist daarmee een voor haar essentiële ervaring: het gevoel dat God haar persoonlijk Zijn genade en vergeving belooft, en dat ze er daarom in vertrouwen uit mag leven (Erskine, 1988).

In zijn antwoord is Erskine pastoraal, maar scherp. Het uitzien naar zo'n gevoelservaring leidt volgens hem af van datgene waar het echt om gaat: het krachtige, betrouwbare woord van God, en meer nog: de Bron van de belofte Zelf. Hij schrijft: "Veel mensen zijn geneigd meer gewicht te hechten aan de gevoelige kracht en de zoete invloed waarmee de belofte aan hun geest toegepast wordt, dan aan de belofte zelf. En wanneer die kracht en invloed wordt teruggehouden, is hun geloof zoek en dan kunnen zij niet louter op het Woord van God afgaan." Ten diepste, stelt Erskine, is dat een vorm van wetticisme, dat alleen ziet op zichzelf en op wat er in het hart gewerkt wordt. Daarom: "Het geloof is dan pas sterk, wanneer het louter kan leven op een belofte, zonder hulp van het gevoel" (Erskine, 1988).

In zijn boek *Uit het zieleleven* borduurt de christelijk-gereformeerde professor G. Wisse voort op de brief van Ralph Erskine. Ook hij ziet dat de belofte vaak niet wordt aangegrepen, omdat degene die de belofte hoort of leest dit niet als exclusief persoonlijke boodschap van God aan zijn ziel ervaart. Hij schrijft: "De belofte Gods (...) sluit niemand met name uit. Wij hebben niet het recht te zeggen dat wij niet evenzeer beoogd worden als anderen. Het behoort integendeel tot de aard en het wezen van het geloof, de belofte aan te nemen, niet omdat God u persoonlijk bij uw naam noemt. Maar u zult de belofte aannemen op grond van Gods gezag, die haar uitspreekt, zonder enige voorwaarde" (Wisse, 1988, p. 42). Volgens

Wisse is het wachten op een persoonlijke ervaring zelfs een uitvlucht om niet te hoeven geloven. Als we bij onze naam aangesproken zouden worden in het Evangelie, zouden we nog steeds even onwillig zijn om te komen tot Christus. “De kracht tot geloven wordt niet ontleend aan het noemen van onze naam, maar aan God, die zegt: Ik heb geen lust in uw dood, maar daarin, dat u zich bekeren zult en leven” (Wisse, 1988, p. 43).

Naar de Bron van de belofte

Daarmee krijgen de beloften een belangrijke, zo niet onmisbare plek in het leven van een Christen. De beloften brengen God in Zijn liefde en genade bij ons, en de beloften brengen ons bij God. In ons persoonlijke geloofsleven hebben de beloften ook alleen maar zin als we met ons hele hart geloven dat de Gever ervan betrouwbaar en welwillend is. “Wie tot God komt, moet geloven dat Hij is, en een Beloner is dergenen die Hem zoeken.” (Hebr. 11:6). Dat Hij is – dat betekent dat God God is, en daarom bij machte is om ons te redden. Dat Hij een Beloner is – dat betekent dat God de God van het welbehagen is, die vanaf het prilleste begin van de wereld de redding ervan op het oog had. God is de God van Zijn Woord, de Jahweh, de “Ik ben die Ik ben”. De vervulling van Gods beloften is daarom ook sterk verbonden met Zijn eer. Want Jahweh kan niet anders dan Zijn Woord waarmaken – anders zou Hij ophouden God te zijn. En het verlossen van zondaren is de vervulling van alle beloften bij elkaar, die in het Evangelie samenkomen.

Is dit een reden om te pleiten op Gods beloften? De controverse rondom het woord pleiten heeft vaak te maken met de zweem van rechthebbendheid die eromheen hangt. In Daniël 9 vers 1 tot en met 23 is een voorbeeld te vinden van biddend pleiten op Gods trouw en genade. Daniël bidt hier niet namens zichzelf, maar hij bidt om genade en vergeving voor het hele volk. Hij is verre van terughoudend in zijn vurige smeekbedes om verlossing, maar vergeet daarbij de schuldbelijdenis niet. Uit de verzen 4 tot en met 15 spreekt een diep doordrongen besef

van de zonde en onwaardigheid van het volk dat zich telkens van God afkeert. Maar dat weerhoudt Daniël er niet van om in vers 19 uit te roepen: “O Heere, hoor! O Heere, vergeef! O Heere, merk op en doe het, vertraag het niet!” De vrijmoedigheid om dat te doen ontleent hij niet aan iets goeds van het volk, maar aan Gods trouw. Hij zegt: “want wij werpen onze smekingen voor Uw aangezicht niet neder op onze gerechtigheden, maar op Uw barmhartigheden, die groot zijn.” (vers 18). Op deze manier is pleiten een volmondige erkenning van eigen schuld, en een belijdenis van Gods grootheid in Zijn trouwe liefde. Daniël pleit hier gelovig op het liefdevolle hart van God. Dit pleiten geeft daarmee God alle eer.

Toch blijft pleiten een moeilijke zaak. In het Oude Testament is een belofte vaak verbonden aan een eis. God maakt een verbond met Zijn volk, belooft hen te zegenen en vraagt daarbij ook gehoorzaamheid van hun kant. Hoe kunnen deze beloften voor ons iets anders zijn dan veroordelingen, aangezien we in de verste verte niet kunnen voldoen aan de eis? Zo’n eis gaat vaak niet alleen over gehoorzaamheid aan Gods Wet, maar ook over de houding van ons hart. God vraagt van zondaren berouw, dorst naar Hem, nood, bekering, vertrouwen en geloof. Zijn beloften wil Hij vervullen aan degenen die ernaar hongereren. Wat als al die dingen ontbreken in ons hart en leven? Wat als wij niet aan de voorwaarden van de beloften kunnen voldoen? (Harinck, 2017, p. 120)

De Erskines waren altijd bezig met het aanmoedigen van zondaren om de beloften aan te grijpen. Zij benadrukken daarin ook dat de beloften onvoorwaardelijk zijn. Hoe kan dat? Alle voorwaarden van de beloften heeft God al vervuld, in Christus en in Zijn Woord. Waar wij de Wet niet kunnen gehoorzamen, vervulde Christus die volkomen. Waar wij niet naar God verlangen, is Christus volmaakt op Zijn Vader gericht. Waar wij niet kunnen geloven, belooft God in Zijn Woord dat Hij het geloof wil schenken.

Dat doet Hij bijvoorbeeld in Zefanja 3 vers 12, waar staat: “Maar Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op den Naam des HEEREN betrouwen.” Zo worden de voorwaarden voor sommige beloften in andere beloften aangeboden, schrijft Ralph Erskine. De vervulling van de belofte hangt zelfs niet af van de mate waarin wij kunnen geloven – ook daarin zijn we volledig afhankelijk van Gods genade (Beeke, 2009, p. 298). Voor God is het volgens de puritein Samuel Rutherford genoeg dat we mens zijn. Hij schrijft:

“Het is een getrouw woord en alle aanneming waardig dat Christus Jezus in de wereld is gekomen om de zondaren zalig te maken. Wat gij ook zijt, dit geeft u recht hierop te pleiten, dat u van het geslacht van de zondaren bent. Christus is gekomen om zondaren te roepen en zondaren zalig te maken en u kunt niet loochenen dat u een zondaar bent. De Schrift werpt u nog een langer touw toe, opdat u Christus zou kunnen bereiken. Bent u niet een mens? Indien u geen berouwvol zondaar bent, geen zichtbare

heilige, geen gekrookt riet bent, u bent van het menselijk geslacht. Het Evangelie wil niet dat u zou wanhopen’ (Rutherford, 1979).

In de traditie van puriteinen en gereformeerde theologen komt de schitterende rijkdom van de beloften in Gods Woord naar voren. De verkondigers ervan wilden niets liever dan dat de beloften hun hoorders bij God zouden brengen. Ze moedigden hen aan om zich te verheugen in de overvloed die bij Hem te krijgen is. Dat doet ook Ralph Erskine in het slot van zijn pastorale brief: “O mejuffrouw! Mochten u en wij allen veel trachten te steunen op een belovende God en staat te maken op Zijn onwankelbare trouw, dan zouden wij op Zijn tijd Hem bevinden een volbrengend God, die het hart niet van troost ontstoken zal laten. Zoek rust, niet in de stromen van heil en troost die van Hem afvlieten en die verscheidene wisselingen kunnen ondergaan, maar in Hem, de Hoofdbron, die altijd Dezelfde blijft.” (Erskine, 1988).

Literatuur

- Beeke, J.R. (2009). *Reformatrische spiritualiteit: een praktische studie naar de gereformeerde spirituele erfenis*. Vertaald door Peter Meeuse. Kampen: De Groot Goudriaan.
- Erskine, R. (1988). 'Onderrichtende brief van Ralph Erskine aan een zekere juffrouw, handelende over de enige en zekerste grond van het geloof'. In *Uit het zieleleven: over geloofsverzekerdheid*, door Prof. G. Wisse. Kampen: De Groot Goudriaan.
- Harinck, C. (2017). *Gods beloften in het persoonlijk leven*. Houten: Den Hertog.
- Rutherford, S. (1979). *Christus stervende en zondaren tot zich trekkende*. Vol. 2. Veenendaal: Kool. Te verkrijgen via <<https://christian.net/pub/resources/text/nederlandse/rutherford-christus-stervende-2.html>>.
- Wisse, G. (1988). *Uit het zieleleven: over geloofsverzekerdheid*. Kampen: De Groot Goudriaan.